

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Тези доповідей і наукових повідомлень учасників
XIII Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Харків, 6 жовтня 2023 р.)

За редакцією *О. Г. Середи*

Харків
2023

Укладачі:

О. Г. Серета – докторка юридичних наук, професорка;
О. М. Ярошенко – доктор юридичних наук, професор;
О. В. Соловйов – кандидат юридичних наук, доцент;
І. В. Зіноватна – кандидатка юридичних наук, доцентка
(*кафедра трудового права Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*)

Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальний захист : тези доп. та наук. повідомл. учасників XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 6 жовт. 2023 р.) / уклад. О. Г. Серета, О. М. Ярошенко, О. В. Соловйов, І. В. Зіноватна; за ред. О. Г. Середи. Харків, 2023. 597 с.

У збірнику вміщено тексти наукових доповідей і повідомлень, присвячених актуальним науковим і практичним проблемам регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення та розвитку законодавства в указаній царині.

Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу, в авторській редакції.

УДК 349.2:331.4:339.92

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2023
© Серета О. Г., Ярошенко О. М.,
Соловйов О. В., Зіноватна І. В.,
укладання, 2023

Зміст

Oleg Yaroshenko, Samuel Stroz, Zdzislaw Kieliszek,

EUROPEAN PROTECTION OF UKRAINIANS DURING THE MARTIAL LAW: THE EXPERIENCE OF POLAND..... 11

Амелічева Л. П.,

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ПРАЦІВНИКІВ ЗВО В ДИСКУРСІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ 18

Божко В. М.,

ЧИ СТРОКОВІСТЬ ПРИЗНАЧЕННЯ Є ОЗНАКОЮ ПОСАДОВОЇ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ? 24

Бурак В. Я.,

ПРО МОДИФІКАЦІЮ ОЗНАК ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ. . 30

Вишновецька С. В.,

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ЩОДО ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН..... 35

Гетьманцева Н. Д.,

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 39

Колеснік Т. В.,

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 44

Костюченко О. Є.,

НАУКОВО-ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ШЛЯХУ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 48

Купіна Л. Ф.,

УНОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ПОНЯТЬ..... 53

Кучма О. Л.,

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ОДЕРЖУВАЧА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПРАВО ОТРИМУВАТИ СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ..... 57

Lagutina I. V.,

DIGITAL REALITY AND LABOUR MARKET 60

Малюга Л. Ю.,

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗРОБІНИХ..... 66

Мельник К. Ю.,

ДО ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ У СФЕРІ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА ЧАСУ ВІДПОЧИНКУ 71

Москаленко О. В.,

ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНИ 75

Подорожній Є. Ю.,

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 78

11. Spencer D. et al., 'Digital Automation and the Future of Work', European Parliamentary Research Service, 2021.
12. Coyle D. Precarious and Productive work in the digital economy. *National Institute Economic Review*, 240(1). (2017).
13. Anwar, Mohammad Amir, and Mark Graham. Does Economic Upgrading Lead to Social Upgrading in Contact Centers? Evidence from South Africa. *African Geographical Review* 38 (3). 2019. P. 209–226.
14. Agrawal A., Horton J., Lacetera N., Lyons E. Digitization and the Contract Labor Market: A Research Agenda. – Working Paper, no.19525, 2013.
15. Johnston H., Land-Kazlauskas and C., Organizing On-demand: Representation, Voice, and Collective Bargaining in the Gig Economy, ILO Conditions of Work and Employment Series No.94, 2019.

Малюга Л. Ю.,

докт. юрид. наук, доцентка,
доцентка кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗРОБІНИХ

Безробіття визнано світовою проблемою, яка зумовлює політичну напруженість, соціальну нестабільність та все більше потребує впровадження заходів щодо його попередження як на глобальному, так і на національному рівнях [1, с. 490]. Міжнародно-правовими угодами глобального та регіонального значення, а також рекомендаціями міжнародних урядових і неурядових організацій були встановили ключові міжнародно-правові норми і правила, які

вважаються міжнародно-правовими стандартами соціального захисту безробітних. Їх запровадження в Україні набули надзвичайно важливого значення, оскільки обрано європейський вектор розвитку нашої держави (ст. 262 Угоди з ЄС) та відбувається підготовка проекту нового Трудового кодексу України, який має відповідати визнаним правам і принципам у сфері праці.

У світі, за даними Міжнародної організації праці, налічується понад 200 мільйонів безробітних. Через повномасштабну війну Україна тепер входить до десятки країн з найвищими показниками безробіття [2]. Вказані дані засвідчують пониження вітчизняного ринку праці до кризового стану, що потребує нагальних змін та адаптації до міжнародних стандартів.

До основних міжнародних стандартів соціального захисту безробітних необхідно віднести наступні правила:

1. Стандарт універсальності справедливого доступу безробітних до соціального захисту, який ґрунтується на ідеї про те, що кожен безробітний, який має право на такий захист, повинен мати до нього доступ на справедливій основі, а саме – без невинуватих бар'єрів і без будь-якої дискримінації. Соціальний захист безробітних повинний бути доступним всім особам, що володіють статусом безробітного, без жодного винятку. Виконуючи вимоги цього стандарту держави створюють нормативні та інституційні умови, за яких: 1) програми соціального захисту є інклюзивними та доступними для всіх, хто цього потребує, незалежно від їх статі, раси, віку чи інших статусних характеристик; 2) заходи соціального захисту безробітних задовольнятимуть основні потреби безробітного, підтримуватимуть гідний рівень його життя, сприятимуть якнайшвидшому поверненню безробітних до світу праці та зайнятості, не зважаючи на стать, расу, вік та інші статусні характеристики безробітного. Процес реалізації державами вказаного міжнародно-правового стандарту вимагає також виконання вимог принципу справедливості, який допускає формальне відхилення від виконання вимог принципу рівності. У зв'язку із цим, держави у сфері забезпечення зайнятості можуть реалізувати заходи політики позитивної дискримінації. Іншими словами, даний стандарт

допускає можливість закріплення на рівні національного законодавства норм, які передбачатимуть квоти у сфері зайнятості (для молодих працівників без досвіду роботи, для жінок, для осіб з інвалідністю тощо), які будуть обов'язковими для роботодавців, які бажають найняти працівників;

2. Стандарт адекватності соціального захисту безробітних ґрунтується на ідеї, що соціальний захист безробітних осіб, повинен бути достатнім для задоволення ними їх основних потреб і не допускати їх соціальній ізоляції, оптимальним чином сприяючи їх поверненню до світу праці та зайнятості, зокрема, у публічній сектор (на посади органів професійної публічної служби), а також, як самозайнятої особи чи приватного підприємця. На виконання цього стандарту, що узгоджений із принципом соціальної справедливості, держави повинні визнати, що безробітні (особливо ті з них, хто залишився без роботи з незалежних від них причин): 1) можуть зазнавати фінансових труднощів, психологічних страждань та інших ризиків, обумовлених безробіттям, які позначаються на якості їх життя; 2) потребують пропорційної, розумної підтримки для забезпечення свого соціально безпечного існування та сталого розвитку суспільства. Це означає, що передбачені законодавством: 1) пільги та допомоги, які надаються безробітним, повинні бути достатніми для того, щоби такі особи були спроможними задовольнити свої основні потреби (задовольнити право на їжу, житло та охорона здоров'я), не стаючи при цьому бідними; 2) соціальні послуги, які надаються безробітним, сприяли тому, щоби вони якомога швидше повернулись на роботу (чи самостійно забезпечити свою зайнятість), котра буде відповідати усім стандартам гідної праці. Розглядуваний міжнародний стандарт має вирішальне значення для забезпечення людської гідності та соціального добробуту безробітних, а також для підтримки їхньої спроможності брати повноцінну, активну участь на ринку праці та знаходити нові можливості працевлаштування у приватному чи публічному секторі, або ж самостійно забезпечити себе зайнятістю (роботою).

3. Стандарт стійкості соціального захисту безробітних вимагає від держав, щоби заходи соціального захисту, які ними застосовуються до безробітних,

характеризувались довгостроковою життєздатністю. Держави повинні вживати для соціального захисту безробітних заходи, які будуть стабільними та підтримуватися з плином часу. Вказаний стандарт необхідно розглядати крізь призму економічних, соціальних і політичних подій, що можуть мати місце в державі. Заходи соціального захисту безробітних повинні бути розроблені та застосовуватись таким чином, щоб реалізація заходів досягала бажаного ефекту попри зміни в означених сферах (приміром, зміна політичного керівництва держави, загострення кризових явищ в економіці держави, оголошення надзвичайного або військового стану, тощо), які можуть загрожувати стабільності соціального захисту, а також їх соціальній безпеці. Відповідний стандарт сприяє тому, щоб соціальний захист безробітних був і залишався надійним та ефективним з часом, забезпечуючи стабільну основу для тих, хто залишився без роботи та шукає її.

4. Стандарт відповідального забезпечення існування системи соціального захисту безробітних ґрунтується на ідеї, що саме держави несуть безпосередню відповідальність за забезпечення соціального захисту безробітних, а також за задоволення їх основних потреб. На виконання цього стандарту держави повинні не лише вчасно і в повній мірі забезпечувати систему соціального захисту безробітних необхідними ресурсами, але й також забезпечувати те того, щоб норми національного законодавства про соціальний захист безробітних неухильно виконувались, а безробітні мали справедливий доступ до наданих їм пільг, допомог і послуг. Відтак, цей міжнародний стандарт підкреслює важливість вжиття попереджувальних заходів для забезпечення ефективності системи соціального захисту безробітних та своєчасного та адекватного задоволення потреб цієї верстви працездатного населення.

5. Стандарт узгодження соціального захисту безробітних із цінністю людської гідності ґрунтується на двох ідеях про те, що: 1) надання соціального захисту повинно здійснюватися таким чином, щоб була визнана та підтримана невід’ємна цінність кожної людини, незалежно від її статусу зайнятості; 2) вимушене безробіття – це стан, який може негативним чином позначатись на

соціальної безпеці безробітного, шкодити його відчуттю власної людської гідності, що потребує реагування з боку держави, котра визнає себе соціальною та правою, у вигляді застосування до безробітної особи заходів соціального захисту. Це означає, що розробка та реалізація всеосяжних, прозорих і доступних заходів соціального захисту безробітних повинні: 1) враховувати індивідуальні потреби та обставини їх життя; 2) допомагати безробітним зберігати почуття власної гідності навіть у періоди безробіття, не припускаючи створення умов, за яких особи будуть піддаватись нарузі, ганьбі чи дискримінації [3, с. 221].

Таким чином, у сучасних умовах міжнародний соціальний захист безробітних є складним питанням та потребує механізмів його подолання у світовому вимірі, що вимагає тісної співпраці різних міжнародних органів, держав та заінтересованих сторін. Міжнародний захист безробітних осіб ґрунтується на міжнародно-правовій базі, яка містить вимоги, обов'язкові до виконання щодо здійснення заходів соціального захисту безробітних на національному (міждержавному) рівні. Зазначені міжнародні стандарти покликані забезпечувати основу для майбутнього розвитку цього міжнародно-правового режиму, демонструючи прихильність міжнародного співтовариства ідеї необхідності забезпечення соціальної безпеки безробітних та можливостей їх повернення до трудової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Сардак С. Е., Беліч Ю. С. Проблематика безробіття у глобальному та національному вимірах. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск №17. С. 490–495.
2. Україна входить до десятки країн світу з найвищими показниками безробіття. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/10/12/infografika/svit/ukrayina-vxodyt-desyatku-krayin-svitu-najvyshhymu-pokaznykamy-bezrobittya>
3. Малюга Л. Ю. Міжнародно-правовий соціальний захист : підручник. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 242 с.